

ישתדל לפרסם זה – נוסף על הקיום בעצמו – בכל מקום שידו מגעת, בכל מקום ומקום, לכל אחינו בני ישראל שליט"א.¹⁷

העבודה דחודש אלול (כולל התשובה שבו¹⁸) היא בשמחה רבה, שלא יכולה להיות שמחה גדולה ממנה, שהרי "המלך בשדה... ומראה פנים שוחקות לכולם"¹⁹.

יש לעורר את העם בדרכי נועם ומתוך ענווה, וחלילה לומר (בכל השנה, ובמיוחד בחודש אלול, חודש הרחמים והסליחות) דברים קשים על ישראל – בנו יחידו של הקב"ה²⁰. יש להרבות בברכות בחודש זה, ולשלול ענייני היפך הברכה ח"ו²¹.

כשכותבים מכתב בחודש אלול, נהגו לאחל 'כתיבה וחתימה טובה'²². כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לאחל זאת בסיום מכתביו²³. כן הורה להשתדל לברך (ולהתברך) איש את רעהו ואשה את רעותה, וכן הטף, ילד לחברו וילדה לחברתה, גם בעליפה פנים-אליפנים²⁴.

שחרית: מהיום אחר תפילת שחרית תוקעין בשופר: תשר"ת, תש"ת, תר"ת²⁵.

ממשיכים בתקיעות בכל החודש, חוץ משבת-קודש וערב ראש-השנה (תוקעים בכל כינוס וכו', ובפרט לילדים). אם לא תקעו בשופר בסיום תפילת שחרית, מנהג נכון שיתקעו בשופר לאחרי תפילת מנחה²⁶.

מהיום עד ערב יום-הכיפורים ועד בכלל, אומרים בכל יום – במשך היום – שלושה פרקי תהילים לפי הסדר. מי שהחסיר – יתחיל מהיום שהוא עומד בו, ואת אשר החסיר – ישלים (אי-אפשר לומר 'מראש' את הפרקים של הימים הבאים)²⁷. נהוג לאמרם בציבור אחרי אמירת שיעור התהילים היומי, קודם קדיש יתום²⁸.

חודש אלול הוא אחד הזמנים המתאימים שבהם נהגו לנגן את ניגון 'ארבע הבבות' של רבנו הזקן²⁹.

17 מנהג ישראל שגם ילדים שקודם בר (או בת) מצוה יברכו [גם את הגדולים], אף שאיזו דרך-ארוך... (התוועדות) תשמ"ח ח"ד עמ' 339, עיי"ש.
18 ספר-המנהגים – מנהגי חודש אלול (עמ' 53 ואילך).
19 הטעם – כנגד עשר כוחות הנפש (לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 446).
20 "יכמדובר כמה פעמים, ויש רמז לזה בכמה מקומות" – ר"ד משיחת יום ג' דסליחות, כ"ד אלול תש"א, לנשי ובנות חב"ד.
21 ספר-המנהגים שם.
22 ספר-השיחות תרפ"ח עמ' 12. בלקוטי-דיבורים עמ' 204 "ראש-חודש אלול", ובליקוטי רשימות שבראש ספר-הניגונים עמ' כד, מובא מאתו מקור "בשעת התפילה (כשמתפללים ביחידות באריכות)". ספר-השיחות תשי"א עמ' 85-86 – 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' יד-טו.

17 ספר-השיחות תשמ"ח שם, ממטה-אפרים ס"י תקפ"א ס"י. לוח כולל-חב"ד. וראה שיחות-קודש תשל"ד ח"ב עמ' 377, שכאשר זקוקים לברכה מיוחדת, עדיף לבדוק מידי י"ב חודש (כהידור קבוע – ואפילו שלא בחודש אלול).
18 ראה שיחת ח"י אלול תשל"ז סלי"ד.
19 ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 618.
20 לקוטי-שיחות כרך כד עמ' 308, 'התוועדות' תשמ"ה ח"ד עמ' 1929 ועוד.
21 שיחת כ"י מני"א תשמ"ו סיי"ט-כ.
22 'ספר מהרי"ל – מנהגים (הוצאת מכון-ירושלים עמ' רנט), הובא בא"ר ס"י תקפ"א ס"ק א ובבאר-היטב שם ס"ק י.
23 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' יב. לעיל שם נקצבו גם מנהגי רבותינו נשיאינו שלפניו בנדון.
24 ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 610.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקכה

ערב שבת-קודש
פרשת ראה
כ"ו במנחם-אב ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחין

לוח השבוע

יום ללא הלכות הצריכות וענייני מוסר וחסידות הקשורים להודשי אלול ותשרי.¹² כיוון שבמדינות אלה שנת הלימודים מתחילה בחודש אלול, יש להגביר בחודש זה את הפעילות בענייני חינוך.¹³

בישיבות תומכי-תמימים מוסיפים בחודש זה (התלמידים, והראשי-ישיבה והנהלה לא-כל-שכן) זמן ללימוד חסידות, ובפרט מאמרי 'עבודה', ומאמרים השייכים לאלול, כגון: אגרת-התשובה בתניא, דרך החיים, שער התשובה ושער התפילה, לקוטי תורה (שכבר מפרשת דברים ואילך מדובר שם אודות התשובה), עטרת ראש, וכן עוסקים בתפילה במתינות ובחשבוני-נפש.¹⁴

מעבודת חודש זה: עריכת חשבון-צדק על השנה שעברה וקבלה טובה על השנה הבאה,¹⁵ והגברת הזדירות והפעילות בסוד מרע ועשה טוב.¹⁶

נוהגים לבדוק בחודש זה תפילין ומזוזות (אם כבר עברו שנים-עשר חודש מבדיקתן האחרונה), וכל אשר ימצאו בדיק בשאר מצוות – יתקנו. וכדאי ונכון ביותר, שכל אחד ואחד

פעם אחת אחרי כל המזמורים (שיר-שלי-יום, [בר"ח: ברכי נפשי], 'לדוד ה' אורי'); וכן במנחה – לאחר קדיש תתקבל אומרים 'לדוד ה' אורי' ועלינו, ורק אחרי עלינו אומרים קדיש יתום.⁵

במשך יום זה תוקעים להתלמד.⁶

מנחה:

לפני עלינו אומרים 'לדוד ה' אורי' (ראה לעיל בשחרית). המתפלל במניין שבו אומרים עלינו תחילה, יאמר עלינו עם הציבור, ו'לדוד ה' אורי' לאחריו זה.⁷

יום רביעי

א' באלול – ב' דראש-חודש

חודש אלול⁸:

מנהג ישראל להוסיף בחודש אלול ביתר שאת וביתר עוז בתפילות ובתחנונים (ובפרט באמירת תהילים⁹) ובעבודת התפילה, בלימוד התורה (ובפרט – פנימיות התורה),¹⁰ וכן בגמילות-חסדים ובצדקה,¹¹ ובאהבת-ישראל בכלל,¹² והתעסקות מיוחדת ב'מבצעים'.¹³ גם לנשים, יש להקפיד שלא יעבור עליהן

הרה"ח רמ"א שי' זליגואן ביכפר חב"ד, גיליון 918 עמ' 72. *8 לקוטי-שיחות ח"יב עמ' 383 וח"ד עמ' 1345. ולהעיר, שעי"פ המסופר בלקוטי-דיבורים (ח"א דף קטז, א) שהיו אומרים או לומדים בחודש אלול בליובאוויטש יתיקוני זוהר, הסיק הרבי שאכן היה מנהג כזה (המוזכר בהקדמה האי של סי' כסא מלך על תיקוני זוהר) בין חסידי חב"ד, אעי"פ שאין הכוונה שחייבים לנהוג בזה (משיחת שי"פ נצוי"י תשכ"ב).

9 צ"ל באופן ד'מתנות (לאבינו"ם) הן בכמות והן באיכות, שתהיה דבר חשוב הן מצד הנותן והן מצד המקבל – יתנועעויות: תשמיט ח"ד עמ' 209. 10 ספר-השיחות תשמיט ח"יב עמ' 700, תשי"ח ח"יב עמ' 643 ושי"פ 638.

11 שיחת שי"פ ראה תשלי"ד סי"ג. שי"פ ראה תשלי"ז סי"ב. 12 משיחת ח"י אלול תשלי"ז, תנחת תי' בלתי מוגה סלי"ג, עיי"ש.

13 לקוטי-שיחות כ"ד רך עמ' 261, וראה שם עמ' 251. שיחת ח"י אלול תשלי"ח סי"ט.

14 יוצר מנהגי חב"ד אות ג, ושי"פ. 15 שיחת שי"פ ראה תש"ל סי"ב.

16 שיחת אדרי"ח אלול תשלי"ה סי"ב.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו במנחם-אב ה'תשס"ד – ג' באלול ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	כ"ו במנחם-אב	הלי שאלה ופקדון. פרק ג-ה.	הל' מאכלות אסורות. פרק יב.	מ"ע רמד.
ב'	כ"ז במנחם-אב	פרק ו-ח.	פרק יג.	מ"ע רמב.
א'	כ"ח במנחם-אב	הלי מלוה ולוה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק יד.	מ"ע קצו. מל"ת רלד.
ב'	כ"ט במנחם-אב	פרק ז-ו.	פרק טו.	מ"ע קמב.
ג'	ל' במנחם-אב	פרק ז-ט.	פרק טז.	מל"ת רלט.
ד'	א' באלול	פרק י-יב.	פרק יז.	מ"ע קצט. מל"ת רמ.
ה'	ב' באלול	פרק יג-טו.	הלי שחיטה.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת רמא. רמב.
ו'	ג' באלול	פרק טו-יח.	פרק ב.	מל"ת רלה.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ו במנחם-אב	3.49	4.46	5.10	6.09	9.23	12.45	1.19	7.26.4	7.52
ש"ק, כ"ז במנחם-אב	3.50	4.46	5.10	6.09	9.23	12.45	1.18	7.25.3	7.51
א', כ"ח במנחם-אב	3.51	4.47	5.11	6.10	9.23	12.45	1.18	7.24.3	7.50
ב', כ"ט במנחם-אב	3.52	4.48	5.12	6.11	9.23	12.45	1.18	7.23.2	7.49
ג', ל' במנחם-אב	3.54	4.49	5.13	6.12	9.24	12.44	1.18	7.22.1	7.48
ד', א' באלול	3.55	4.50	5.14	6.12	9.24	12.44	1.17	7.21.0	7.47
ה', ב' באלול	3.56	4.51	5.14	6.13	9.24	12.44	1.17	7.19.9	7.45
ו', ג' באלול	3.57	4.52	5.15	6.13	9.24	12.44	1.17	7.18.8	7.44

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות. ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין. *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדח"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
ראה	6.49	8.02	7.04	8.05	6.57	8.05	7.06	8.04
שופטים	6.42	7.54	6.57	7.57	6.49	7.57	6.59	7.56

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מרו"ל: מכון ליובאוויטש שעי"פ צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת ראה

כ"ז במנחם-אב – מברכים החודש אלול

אמירת כל התהילים בהשכמה בציבור. אחר-כך לומדים במשך כשעה מאמר חסידות המובן לכולם, ואחר-כך התפילה.

המולד: ליל יום שני בשעה 12:31 ו-16 חלקים.

מברכים ראש-חודש אלול: ביום השלישי וביום הרביעי.

אין אומרים אב הרחמים.

אחר התפילה – התוועדות בבית-הכנסת¹.

פרקי-אבות – פרק שישי.

יום שני

כ"ט במנחם-אב

ערב ראש-חודש.

ביום זה יש להוסיף בתורה, תפילה וצדקה.

במנחה אין אומרים תחנון.

יום שלישי

ל' במנחם-אב – א' דראש-חודש אלול

בתפילת שמונה-עשרה אומרים: 'יעלה ויבוא' (מזכירים זאת בטפיחה על הבימה קודם תפילת שמונה-עשרה. בקייטנות וכדומה שמכריזים את סדרי התפילה – באופן המותר² – יש להכריז גם את אמירת 'יעלה ויבוא').

הרבי הורה להתחיל באיחולי 'כתיבה' וחתומה טובה' מהיום³. ופעמים רבות שהיה מקדים יותר⁴.

בשחרית, אחרי חזרת הש"ץ: הלל, ואברהם זקן, קדיש תקבל. שיר-שלי-יום, ברכי נפשי, לדוד ה' אורי, קדיש-יתום.

קריאת התורה דראש-חודש. חצי קדיש. אשרי. ובא לציון. יהללו. חליצת תפילין דקריאת-שמע, קדיש, והיה כי יביאך, שש זכירות, חליצת תפילין דרבנר-תם. הש"ץ אומר בקול⁵ איזה מזמור (או לפחות שלושה פסוקים האחרונים), חצי קדיש. מוסף.

מהיום עד הושענא-רבא ועד בכלל אומרים 'לדוד ה' אורי' בשחרית אחר שיר של יום, ובמנחה קודם עלינו. אומרים קדיש-יתום רק

1) יש לפרסם בכל מקום (כולל ההולכים לדבר בבתי-כ"ט) ע"י השתדלות בנתינת צרכי החג לראש-השנה, כלשון הכתוב 'איכלו משמנים ושתו ממתיקים ושילחו מנות לאין נכון לוי' (סנה"ש תנשי"א ח"ב עמ' 808).

2) במקום צריך להדריך את המתפללים בכל קטע, ואין מי שיוכל לעשות זאת מבלי להתפלל עמהם, וגם לא ניתן לעשות זאת ע"י הנפת שלטים עם מספרי העמודים בזמנים המתאימים, בשו"ת אגרות משה (איו"ח ח"א סי' כב) מתיר זאת רק בין המזמורים דפסוקי דזמרה, וכמובן בין ישתבח ליוצר, אך לא בקיש וברכותיה אפילו בין הפרקים. וראה

משי"כ בזה בקובץ הערות וביאורים, גיליונות: תתי"כ עמ' 95 ותתמ"ו עמ' 40. בעיקר דנו מצד צורך התפילה, ובפרט ע"פ הדי"מ סי' קיא ס"ק ב, עיי"ש. ולכאורה יש לדון במצב כזה דהוי כמו אפרושי מאיסורא כשא"א אפשר בעניין אחר (דשרי כמ"ש בכ"ה החיים סי' סו ס"ק ז. וראה אש"ישראל פייט הע"א).

3) 'התוועדות' תשמ"ו ח"ד עמ' 339 (מבואר שם שהעיקר הוא הברכה פא"י, אם כי מדובר גם על כתיבה כשחל בחול, כמנהג המובא להלן ע"י ציון 22).

4) יוצר מנהגי חבי"ד, אלול, עמ' ג.

5) כן צ"ל ע"פ האמור בסי' המנהגים עמ' 6 ד"ה כ"ק אדמו"ר (וכ"פ בקצות השלחן סי' טו ס"ב) עיי"ש בבדי

הוא חדור כל-כך בעבודת ה', שלא ייתכן שיעשה הפך הרצון

חודש אלול הוא חודש של חשבון-נפש ותשובה על כל ענייני השנה שעברה □ לא רק תשובה על הטאים, אלא תשובה כחלק מן העבודה הקבועה והרגילה של כל יהודי □ תשובה כזו פועלת עליו מדרגה בכל שאר ענייני העבודה בחודש אלול – תורה, עבודה וגמילות-חסדים □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. חודש אלול – המתברך בשבת זו – הוא, כידוע, חודש החשבון והתשובה של השנה החולפת, כשכל יהודי צריך לעשות חשבון-נפש וסך-הכול מעבודתו במשך כל השנה, על-מנת לתקן, להשלים ולשפר את העבודה; וגם לעשות ההכנות המתאימות לעבודה של השנה הבאה, שתהיה טובה יותר מאשר עד עתה.

זהו אחד הטעמים על זה שכתוב בספרים, שבראשי תיבות של "אלול" מרומזים כל ענייני העבודה – שלושת העמודים שעליהם העולם עומד¹, תורה, עבודה וגמילות-חסדים² – כי החשבון וההכנה של חודש אלול צריך להקיף את כל ענייני העבודה (של השנה החולפת ושל השנה הבאה) – הנכללת בכללות בתורה,

עבודה וגמילות-חסדים [מתאים למנהג ישראל – להרבות בחודש אלול בלימוד התורה, עבודת התפילה וגמילות-חסדים³]. בנוסף לזה ישנם עוד שני עניינים המרומזים בראשי תיבות דאלול – עניין התשובה⁴, ועניין הגאולה העתידה לבוא⁵.

היות ששני עניינים אלו מרומזים גם כן ב"אלול", מובן שהם גם חלק מהעבודה של החודש. בנוגע לתשובה מובן בפשטות, חודש אלול נקרא הרי חודש התשובה – עניין חשבון-הנפש על העבודה הקודמת והכנה לעבודה הבאה – מתבטא בעבודת התשובה (ובלשון הידוע – חרטת על העבר וקבלה טובה על

ומתנות לאבינוים" (אסתר ט, כב. ספר ערוגת-בושם, א"ר ר"ס תקפא) בשם ס' אמרלך – עניין הצדקה.

4) ראה ברכי יוסף אר"ח סתקפ"א סי' (הובא כאלף למטה שם סקט"ו).

5) ראה לקו"ת פרשתנו כה, ב.

6) "ומל ה' אלקיך) את לבבך ואת לבב (ורעך)" – ניצבים לו, בעה"ט עה"פ. אבורהם וב"ח שם. לקו"ת פרשתנו יט, א. לג, ד.

7) "אשירה לה' ויאמרו לאמור" (בשלח טו, א. שו"ע הארי"ל ר"ח אלול), או 'לה' ויאמרו לאמר אשירה" (פ"ע"ח שם) – בשירת הים, שמרמות על

1) ראה לקושי מהרי"ל הל' ימים נוראים, ל"ח להארי"ל עה"פ (תצא כא, יג) ובכתה ג' ירח ימים. טוא"ח ר"ס תקפא. סה"מ אידיש עמ' 75, 78, 129, ועוד.

2) אבות פ"א מ"ב.

3) "אנה לידו ושמתו לך" (משפטים כא, יג. ל"ח, שער הפסוקים וספר הליקוטים עה"פ. פ"ע"ח שער ר"ה פ"א) – ערי מקלט, שקאי על עניין התורה, דברי תורה קולטין (מכות יא, א). "אני לדודי ודודי לי" (שה"ש ג, ג. אבורהם סדר תפילות ר"ה ופירושה פ"א. ב"ח לטוא"ח סתקפ"א. פ"ע"ח שם. ועוד) – עניין התפילה. "איש לרעהו

להבא⁶); היות שחודש אלול הוא חודש התשובה (ובראשי תיבות של אלול מרומז עניין התשובה) לכל בני ישראל, גם לכוהן שלא עבד עבירה ימיו ולא יעבור לעולם (דרגת הבינוני⁷ – מידת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך⁸) – צריך לומר שבכך הכוונה לא רק לתשובה על החטא וחיסרון, אלא גם תשובה בתור חלק מהעבודה הרגילה של כל יהודי, הבאה יחד עם העבודה של תורה עבודה וגמילות-חסדים.

כך גם בנוגע לעניין הגאולה המרומז ב"אלול" – מסתבר לומר שזהו (לא רק בתור שכר על העבודה בשאר ארבעת העניינים, אלא) חלק מעבודתו של יהודי בחודש אלול.

ב. ויובן בהקדים הביאור בלשון המשנה⁹ "תשובה ומעשים טובים", דלכאורה אינו מובן מדוע מקדימה המשנה "תשובה" לפני "מעשים טובים" – הסדר הוא, שקודם נעשה יהודי מחוייב (ועושה) "מעשים טובים" (תורה ומצוות), ואחר-כך באם הוא חס ושלום עובר גם עבירה – צריך הוא לשוב בתשובה על זה? ואחד הביאורים בזה:

בהקדמת "תשובה" לפני "מעשים טובים" מבטאת המשנה את מעלת התשובה לגבי מעשה המצוות, עד למעלה שתשובה פועלת במעשים: תשובה מכניסה קיום וחיות בעבודה דתורה ומצוות, באופן שמעשיו נעשים (על-ידי תשובה) "מעשים טובים", טובים ומאירים¹⁰.

ועל-דרך מעלת עבודת התשובה לגבי עבודת הצדיקים (כמאמר חז"ל¹¹ שמקום שבעלי-תשובה עומדין אפילו צדיקים גמורים

השירה דלעתיך לבוא (שיר חדש), כמאורו"ל "אז ישיר, שר לא נאמר אלא ישיר (לשון עתיד), מכאן לתחיית המתים מן התורה" (סנהדרין צא,ב. מכלתא עה"פ).
 (8) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב. אגה"ת פ"א (צא, א). וראה לקו"ש חי"ז עמ' 197 ואילך.
 (9) תניא רפי"ב.
 (10) שם רפי"ד.
 (11) אבות פ"ד מ"ז.
 (12) ראה לקו"ת מטות פב,א. שמע"צ פה,א.
 שה"ש י"ג, ועוד.
 (13) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. וראה ברכות לד,ב.
 (14) לקו"ת שמע"צ שם. וראה לקו"ת שה"ש שם. ועוד.
 (15) ראה לקו"ת פרשתנו כר"ד. שבת שובה סו,ג. ובכ"מ.
 (16) קהלת יב,ז.
 (17) ראה לקו"ת ר"פ האזינו.

"לא בראו אלא לכבודו"

כל מה שברא הקב"ה בעולמו, לא בראו אלא לכבודו, שנאמר: כל הנברא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו. ואומר: ה' ימלוך לעולם ועד (פרק ו, משנה יא)

פירוש רש"י: אלא לכבודו – לשבח.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

אלא לכבודו – ידוע פתגם הבעל-שם-טוב שכל מה שיהודי רואה או שומע, צריך ללמוד מזה הוראה בעבודתו לקונו. ולכאורה, הדברים מוכרחים מרברי התנא במשנתנו, שמהם מובן, רכשארם רואה או שומע איזה דבר, על כרחך צריך לומר ששמיעה או ראייה זו היא לכבודו יתברך. וזהו תוכן דברי הבעל-שם-טוב, שהארם צריך לנצל שמיעה או ראייה זו לעבודתו יתברך.

(ביאורים לפרקי-אבות כרך ב עמ' 373; לקוטי-שיחות כרך לב עמ' 125)

כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו – יש לדקדק בזה: לאחר שכל הפרק מדבר במעלת התורה ("קניין תורה"), מדוע מסתיים הפרק ב"כל מה שברא הקב"ה בעולמו" – במה נחשב הנעשה בעולם לגבי התורה, חכמתו ורצונו של הקב"ה, ואורייתא וקוב"ה כולא חד?

ויש לומר נקודת הביאור בזה:

שלימות התורה ושלימות עבודת ישראל היא דווקא כשנרגש ונראה גם במיצרים וגבולים של העולם, עולם מלשון העלם והסתר, ועד לעולם הזה התחתון שאין למטה ממנו – שלא בראו אלא לכבודו ("אין כבוד אלא תורה"). רק אז נעשית האחדות האמיתית של ישראל, אורייתא וקוב"ה כולא חד, כך שלא נשאר מצב ואופן אלא זה שבו נרגשת האחדות, כי נמשכה אפילו בעולם ובחושך, עד בתחתון שאין למטה ממנו.

(ביאורים לפרקי-אבות כרך ב עמ' 373; ספרה-שיחות היתש"ט כרך ב עמ' 586)

ה' ימלוך לעולם ועד – יש לדקדק בזה, ש"ועד" הוא למטה מ"אחר", מדוע אפוא מודגשת מעלת הנצחיות במילת "ועד" דווקא?

ויש לומר: "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו", משמעו גילוי והמשכת אלוקות ככל פרטי הבריאה, שניכר בהם שאינם אלא לכבודו של הקב"ה, דירה לו יתברך בתחתונים. וכשם שהוא במקום, כן הוא בזמן – שעניין הנצחיות מודגש בכחינת "ועד" דווקא. "ועד" הוא בחינת "יחודא ותאה", שלמטה מ"יחודא עילאה" – "אחד". ולכן, דווקא ב"ועד" מתגלה עניין הנצחיות – "ה' ימלוך לעולם ועד".

(ביאורים לפרקי-אבות כרך ב עמ' 379; מהתוועדות שבת-קודש פרשת נצבים-וילך היתש"ג – בלתי מוגה)

חזן שאינו מתפלל עם המניין

ב'התקשרות' גיליון תקכ"א עמ' 14, [וכן ב'פינת ההלכה' ב'שיחת השבוע' עש"ק עקב (גיליון 918)], נכתב שהיו כמה פעמים שהחזן שנכח במניין של הרבי לא התפלל עם המניין, ומשום כך אמרו תחנון (שלא כמנהג העולם, הנפוץ גם בין אנ"ש), וכן נמצא ביומן מחודש כסלו תשכ"ה, ולאחרונה נתפרסם כן (ממועד שלא צויין) בהערת הרה"ח ר"ל ש' גרונר ביומן מ"ב אלו תשי"ט ('תשורה' לחתונת כהן-גרונר). אך ביומן עצמו כתב שהרבי לא אמר תחנון למרות שהחזן לא התפלל עם המניין.

והעירוני יודעי דבר, שבשנות הלמ"ד והמ"ם היו פעמים רבות שבהן לא אמר הרבי תחנון אף שהיה ניכר שהחזן לא התפלל עם המניין, כגון באחד מימי יו"ד שבט, שהחזן שנכח בתפילת הרבי היה ללא טלית ותפילין, והרבי לא שאל מאומה אלא אמר קדיש ללא תחנון. וכנראה זו משנה אחרונה.

אמירת 'ולקחת סולת'

העירוני ח"א אודות אמירת פרשת "ולקחת סולת" לאחר מוסף שבת-קודש, שנדפסה ב'מחזור השלם' לאחר שיעור התהילים היומי, אבל מלשון אדמוה"ז בזה – "מוספין קודמין לבזיכין" – משמע שצריך לאומרה בתפילה, ואם כן, צריך היה לומר זאת לכאורה ב"סדר תפילות" ולא – כמו 'למנצח... יענך' ושיעור התהילים – ב"סדר תחנונים" (כלשון תקנת כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ ע"ג). וכמו שהסביר הרבי שצריך לומר זאת דווקא אחרי 'אך צדיקים', כדי שלא להוסיף מאומה בגוף התפילה), ומדוע מופיעה אמירה זו רק לאחר שיעור התהילים?

ולהעיר ממה שכתב בעניין זה בערוך-השולחן: "ויש לי שאלה: הא בכל הקורבנות תיקנו לומר על-שם 'ונשלמה פרים שפתינו', ולמה לא תיקנו להזכיר פרשת בזיכין בשבת? ונראה לי הטעם, משום דאמרין ביימא' דמוספין קודמין לבזיכין, משום דבזיכין כתיב שני פעמים 'ביום' שמוה למדו לאחר אותן, ואמרין בריש פרק 'תמיד נשחט', דלמאן דסבירא ליה כן – קרבו המוספין בשש שעות ביום, ובזיכין בשבע. ולפי זה, לא היו מקטירין את הבזיכין קודם חצות, ולכן אי-אפשר לאומרה בבוקר, דוהו כמי שאומר פרשיות הקרבנות קודם אור היום. ולפי זה, מה שראיתי באיזה סידורים¹ שהרפיסו פרשת בזיכין קודם קידוש היום בשבת שחרית – אינו נכון, וזהו רק כשמקדש אחר חצות היום, והרי אסור להתענות בשבת עד חצי היום כמו שכתוב בסימן רפח".

ואם כן, לדידן שלרוב מסיימים תפילת מוסף אחר חצות היום, מובן יותר. ואולי יש בזה גם טעם כלשהו לאיחור אמירה זו.

- 1) ויקרא כד, ה.ט. ובס' שער הכולל פכ"ז אות ז ציין מקור אמירה זו בס' שמלה חדשה ס' א אות ט, הובא בשו"ע רבינו שם במהורא תניינא בסוף הסימן.
- 2) הנדפסת בסוף הקטע "תקנת אמירת תהילים בציבור" שבראש ס' התהלים 'אהל יוסף יצחק', וכן בסידורי 'תורה אור' ו'תהלת ה' לפני ברכת החודש.
- 3) שיחת ש"פ בראשית תש"ל.
- 4) ס' רפא ס"ג – בתיקונים קלים.
- 5) לד, א.
- 6) פסחים נח, א.
- 7) אך יש לברר אם אכן לדעה זו הקרבת הבזיכין לפני חצות היום פסולה.
- 8) בסידור 'אוצר התפילות' עמ' 751 מביא זאת מס' יסוד ושורש העבודה. אך פרשה זו מופיעה עוד בסידור היעב"ץ המקורי (בהוצאת 'אשכול' תשנ"ג, ח"א עמ' תשפ"ח).

יהודי (גם כזה שלא עבר עבירה מימיו וגם צדיקים) – תיכף בתחילת עבודתו, ואדרבה – זהו היסוד וההקדמה לכל ענייני העבודה. לכן מקדימה המשנה "תשובה" לפני "מעשים טובים", כי על-ידי תוקף התשובה (והרוח

על-ידי עבודת התשובה, בכוחו של יהודי לפעול חידוש במעשה המצוות – שיהיו "מעשים טובים", בתכלית הטוב, למעלה מהטוב שבמצוות מצד עצמן

תשוב אל האלוקים) – כשיהודי נמשך חזרה אל הקב"ה – נעשים ה"מעשים" (מעשי המצוות) "מעשים טובים", טובים ומאירים.

ג. וליתר ביאור:

הכוונה בירידת הנשמה למטה בעולם כבריאית האדם בכלל, היא כדי לעבוד את הקב"ה, אני נבראתי לשמש את קוני, שהיהודי (בתור נשמה בגוף) יתייגע בכוחותיו שלו לקיים התורה ומצוותיה, שיגיע לזה ביגיעתו שלו, לא באופן של קבלת מתנה, (שאו הרי זה "נהמא דכיסופא"¹⁸).

מזה מובן שבעבודתו בקיום המצוות עצמן, שלימות הטוב היא, בשעה שקיום המצווה הוא באופן – שנוסף לזה שהיהודי מקיים הציווי שנתנו לו מלמעלה – הרי הוא משתדל בשכלו ובהרגשתו שלו לקיים המצווה (לא רק בדרך הכרח וקבלת עול בלבד. ועל-אחת-כמה-וכמה לא כמצוות אנשים מלומדה וכיוצא בזה, אלא) בתכלית הטוב וההידור, בחיות וכוונה (נוסף על הטוב שעל-פי הציווי מלמעלה) –

הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר מאותו המין כו'. וראה שם בריש הל' איטורי המובח: מצות עשה להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין. וזהו ע"פ הציווי מלמעלה, ומ"ש בסוף ההלכות תלוי ברצונו של האדם (הרוצה לזכות עצמו כו').

18) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, ד. וראה מכתב י"א ניסן תשל"ב.
19) סוף הל' איטורי מובח – לאחר שמבאר כן בנוגע לדיני קרבנות (שקאי על כללות עבודת האדם, כמ"ש אדם כי יקריב מכם קרבן לה', "מכם" דווקא), שהרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו

המעלה שבפעולת התשובה לגבי עבודת הצדיקים.

אמנם זה עדיין אינו תכלית שלימות העבודה – כי אפילו בשלימות שנפעלת על-ידי תשובה (התגברות הנשמה על-ידי ירידתה למטה) – נרגשים שני עניינים ותנועות: שקורם ישנה ירידה למטה, ירידת הנשמה למטה דהעלם והסתר דעולם (עד לירידה של חטא כפשוטו – בתשובה על החטא), והמעלה שבתשובה היא, שיהודי מתגבר על העולם והסתר. אבל לולא ההתגברות נשאר עדיין מקום להעלם והסתר היכול להפריע לעבודה –

דבר שיש לו תכונה של חיות ואפשר להוסיף כל-כך חדור בעבודתו את הקב"ה, שכלל אינו שייך לעשות דבר שהוא היפך רצון ה'.

יש לומר שכזה מתמצית העבודה בעניין הגאולה המומזם באלוה – כשיהיה "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"²⁰, תבטל המציאות והאפשרויות להעלם והסתר שיכול להביא לעבירה על רצון ה'.

ומעין זה שייך בעבודתם של ישראל בזמן הזה – על-ידי זה שמעורר בעצמו את עניין הגאולה, איך שנפדה לגמרי מכל העניינים שיכולים להפריע לעבודת ה' כך שבעולמו לא שייך לעשות דבר שאינו כפי רצון העליון. וכדלקמן.

ד. ויש לומר הביאור בזה:

בכדי שתהיה אפשרויות לבחירה, נתן הקב"ה ליהודי שני דרכים – כמו שכתוב בתחילת פרשתנו: "ראה אנוכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה", וכמו שכתוב²¹ "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע גו' את

ובחרת בחיים".

אבל מובן, שמבלי הבט על כל העילויים שבעניין רב-החירה הפשית (שהכוח לזה נלקח מכוח הבחירה שאצל הקב"ה עצמו, שלמעלה מכל ציורים ונטיות כו') – מובן, שכיוון שבחירה קשורה עם שתי דרכים, ולכל דרך ישנו ציור מסויים (החיים והטוב, והציור של הדרך השנייה), הרי זה דרגה והשפעה שלמטה ממנו, מהקב"ה.

כיוון שהקב"ה עצמותו ומהותו יתברך נעלה לגמרי מכל ההגדרה של חילוקי דרכים; ויתירה מזו – הוא למעלה מכל גדרים ותוארים, כולל גדר ה"חיים" (שהוא תואר מסויים המראה על כיוון שיש לו תכונה של חיות ואפשר להוסיף בחיות וכיוצא בזה), ולמעלה אפילו מגדר ה"בחירה" (המראה שהוא בוחר דבר שני שכביכול אינו הוא) – כי מצד עצמותו יתברך אין עוד²² לא קיימת מציאות אחרת (אפילו לא של "אין עוד) מלבדו"²³, על-אחת-כמה – וכמה לא מציאות של "חיים", ועל-אחת-כמה – וכמה לא מציאות של שני דרכים²⁴.

כפי שמובן גם מהלשון "נתתי לפניך היום את החיים גו'": בשעה שאומרים שהקב"ה נתן משהו – מובן שהדבר שהוא נתן הרי הוא "למטה" ממנו (מהקב"ה) עצמו.

מזה מובן גם בנוגע ליהודי: היות שנשמתו של יהודי היא "חלק אלוקה ממעל ממש"²⁵ (והעצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו)²⁶ – ישראל וקוב"ה כולא חד [למעלה מאלוקים אשר נתנה, כדלקמן] הרי מצד עצם הנשמה שלו, הרי יהודי למעלה מעניין הבחירה ושתי דרכים, מצד התקשרות הנשמה עם הקב"ה אין מציאות אחרת (– אין עוד), ובמילא – אין בחירה, אין אפשרויות לרצון

יתערב בזה.

(4) בעניין תפילה¹⁶ – שפשוט "המנהג" שכל אחד ואחד שעטו ועתו בידו מתקן תפילות לרבים,

להעיר מקוהלה (ה, א) וב[פירוש] רבי אברהם אבן-עזרא שם, ואין כאן מקומו¹⁷. ואין זה מענייני¹⁸ (אף שידוע מה שכתוב בטור ושולחן-ערוך אורח-חיים סוף סימן ק"ז (בנוגע לשמונה-עשרה)¹⁹ – אבל²⁰ הטעם ד"למה לו וגו' שייך בכולו)²¹ – דאולי²² בחושך כפול ומכופל דתקופתנו כו', הרי (בסגנון הידוע)²³ "אפילו אם אלף סכלים וכו'", ובלבד שתתווסף תפלת אחת – שתהיה כדבעי²⁴.

9) זוגתו של השואל תח' הקפידה תמיד לומר 'תחינה', ואילו בנותיה וכלותיה שגדלו בין חסידי חב"ד סיבכו לחלוטין לאומרה. השואל פנה לרבי בנרין, בציון ה'לקוטי דיבורים' שבהערה 7, אך הרבי בתשובתו התעלם ממקור זה לחלוטין. 10) בקטע זה מתייחס הרבי לנושא הכללי שנוסח 'תחינות' אלו (שכולן נתחברו בדורות האחרונים) מהותן מקרה-פרטי שלו, והיינו לתפילות שלא נתקנו כראוי להן על-פי הנגלה ועל-פי הקבלה, ובכל זאת נתקבלו על-ידי רבים מישראל. 11) ראה במכתב הרבי להרה"ג הרה"ר ר' יעקב ורדיגר ז"ל, עורך הסידור 'צלותא דאברהם' (אג"ק כרך טו עמ' ער): "וגדל עוד יותר ערך ציוני מקורות לעניני התפלה בתקופתנו זו... נתרבה הזולזול ברורנו דור יתום... עד כדי כך – שכל הרוצה אומר אשר יש לו שם, ועושה בנוסחאות התפלה כרצונו, משנה מקצת ומלג, ופשיטא שמתקן תפלות חדשות אשר לא שערן אבותינו ואבות אבותינו [מסתמא אבותינו הכוונה לנוסחאות התפילות, הסיפורים וכו'] של הרב גורן ז"ל וכיוצא-בהם], בהיפך ממה שהוזהרנו בתוקף ובהחלט במקרא מפורש: "אל תבהל עם פיך, ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים וגו'" (קהלת ה,א). יעוין שם בפירושו הראב"ע שהארץ בזה. והודיע הרח"ו בשם מורו הוא האר"ז בהנוגע אפילו לפיוטים ולפזמונים, שאישור רק [את] אלה "שנתקנו על-דרך האמת, אך אלה האחרונים שלא ידעו דרך קבלה – אינם יודעים מה שהם אומרים, וטועים בסדר דיבורם בלא ידיעה כלל" (פרי-עץ-חיים שער א' בתחילתו).

12) הדיינו: הרבי נמנע מלהתנגד לנוסחאות הללו בגלוי, אף שיש סיבה טובה לשלילתן כדלהלן, כיוון שיוביא לצאת מהם (אפילו רק לאשה אחת בלבד) תוצאה טובה – תפילה בכונה, הנוצחה ביותר במצב ההעלם וההסתר הגדול של דורנו.

13) בקשר לתפילת שמונה-עשרה. בלשון ארה"ז שם: "הרוצה להתפלל תפלת נרבה – צריך שיהא מכיר את עצמו וזיו וזהיר ואומר בדעתו שיוכל לכיון בתפילתו מראש ועד סוף, אבל אם אינו יכול לכיון יפה – אנו קורין בו (ישעיה א,יא) "למה לי רוב זבחיכם", והלוואי שיוכל לכיון בשלוש תפלות הקבועות ליום".

14) השואל משער שצ"ל "והטעם".

15) ככל תפילה שאין אמירתה מחוייבת מן הדין, כמו בקשר להוספת תפילת שמונה-עשרה הנדרשה בשולחן-ערוך שם. והרי זהו סוג התפילה המדובר כאן. (וראה בשו"ע ארה"ז סי' תלד ס"ח (מגמ"א שם סי' ט), שהביא 'איזה תחינה' כדוגמא לדבר שאומרים אותו ללא הבנה). ואף שנוכר בפוסקים שצריך להתפלל על הנושא – הנה כל ההתייחסות כאן היא רק לצופה קבוע, ולא לתפילה מהלב לפי ההרגש וצורך השעה [ואולי רשאתי גם לבחור נוסח קיים, ובלבד שלא יהיה קבוע – כל זה לפי הבנת השואל במענה], ואם אין מרגישים צורך מיוחד – די בתפילה במחשבה, כפי שכנראה קיימו בבית הרב (ראה גם ב'התועדויות/תשמ"ז ח"ג עמ' 271 בקשר לפיוט 'בר יהואח' ודומיו). ועדיין צ"ע. 16) השואל משער שצ"ל "ואולי".

17) מורה-נבוכים בסוף ה'פתיחה'. בתרגום אבן-תיבון: "כשיאות לאחד מעולה ולא יאות לעשרת אלפים סכלים... לא ארגיש בגנות העם הרב הוא, וארצה להציל המעולה האחד". (בתרגום הרב קאפח: "אני הגבר אשר אם... לא אמצא עצה ללמד אמת שהוכח, אלא על-ידי כך שיתאים למעולה אחד ולא יתאים לעשרת אלפים סכלים, הריני מעדיף לאמרו בשבילו, ולא אחוש לגיבוי אותם המון המרובים..."). וראה אג"ק כרך ג עמ' קנה, ששיפת חבידי היא ש'משכיל ועובד כדאי הוא שיהיה בעל-עגלה משך שנים כדי לעשות טובה פרטית לאיש אחד, כמסופר במבוא ל'פוקח עורים', בניגוד ל'שיטה' זו שבמורה נבוכים, ע"כ. ופשוט שאין, כיוון שמשגיגים זאת על-ידי חוסר-תגובה, יהיה הרבר נכון גם לשיטתנו.

18) על מצב ה'חושך כפול ומכופל דרורנו' ביחס לזולזול בתפילה, ראה במכתב דלעיל הערה 11. וראה בתחילת 'שורש מצות התפילה' (דרך מצוותיך קטו,א): "רוב מוני המצוות כמו הסמ"ק [מצוה יב] והרשב"ץ [בוזהר-הרקיע אות יב] (וכן דעת המב"ץ בחינוך שם [מצוה תלג]) העלו דהתפילה בכל יום והנוסח התפילה הוא מצוה מדרבנן, אך מדאורייתא הוא המצוה שיתפלל האדם ויבקש בעת מן העתים אשר יצטרך לרבר מן הרברים כמו בעת צרה וכיוצא, וא היא מצוה-עשה מדאורייתא, שציונו ה' יתברך בזה שיבקש האדם זה ממנו יתברך לבר שישוער על זה...".

24) להעיר משיחת פורים העת"ר (ס' השיחות תורת-שלום עמ' 220): היה הבחירה דווקא בנשי, ויילע עם קען אנדערש ניט זיין כו'.
25) תניא רפ"ב.
26) כתר-שם-טוב הוספות סקט"ז.

20) זכריה יג,ב.
21) נצבים ל,טו;יט.
22) ואתחנן ד,לט.
23) שם,לה. וראה לקו"ש חכ"ה עמ' 202 הערה 86.

אמירת 'תחינה' בהדלקת נש"ק, חתן שאינו מתפלל עם המניין, אמירת ולקחת סולת

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

אמירת 'תחינה' בהדלקת נש"ק*

בלקוטי-שיחות** כרך טז עמ' 578 (וב'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א עמ' רנא) נדפס מענה הרבי' "לשאלה: אם לומר 'תחינה' בעת הדלקת נרות שבת-קודש, ומוזכרת אמירת 'תחינה' בקיצור של"ה (עמ' קנד) בשם הבחיי"י המו"ל":

(1) הובא במגן-אברהם על אתר (סימן רס"ג סעיף-קטן י"א), [אבל] אדמו"ר הזקן בשולחנו העתיק מהמגן-אברהם עניינים שלפני זה ושלאחריו – והשמט עניין זה:

(2) ראה גם בליקוטי מהרי"ח במקומו'.

(3) לא שמעתי לא הן ולא לאו', ולא ראיתי בבית הרב תפילת-בקשה^ה להדלקת הנרות. ולכן לדעתי לא

(* תורה להרה"ח השואל ש' ולהרה"ר ר' אברהם ברוך ש' פבונר. ** בקטע זה ואחרים המובאים כאן, נכנסו תיקונים קלים, לדיק לשון הפסוקים ומרז"ל וכו', או לצורך ההבנה כמו פתיחת ראשי-תיבות וקיצורים וכדומה.

(1) מענה על פתק מחודש תשרי תשל"ה, להרה"ג הרה"ח ר' חיים-מנחם ש' טייכטל מירושלים ת"ו.

(2) 'עניין הדלקת נרות' (בהוצאה המנוקדת, אשדוד תשנ"ח, עמ' רט).

(3) בפירושו על התורה, בפרשת יתרו (יטג).

(4) כלומר: אין צורך "להביא ממרחק לחמו" לציין לרבינו בחיי וקיצור של"ה, כי הדברים מופיעים כבר במקומם, במגן-אברהם בהלכות הדלקת נר שבת (ממטה משה [סימן תיז] בשם רבינו בחיי).

(5) צריך בירור עד כמה ניתן להוכיח מזה, שהרי ישנם נושאים מהשו"ע ונו"כ שנשמטו לגמרי משו"ע אדה"ז וגם הרבי נשאר ע"ז בצ"ע, כמו עניין מי שנולד בארד בשנה פשוטה מתי מגיע למצוות, שהשמט מש"כ בזה השו"ע והמג"א, ראה הנסמך בזה בשו"ע אדה"ז בסי' נה במהורה החדשה הערה צו. אבל איך שיהיה – יש טעם להשמטה זו (בקונטרס השלחן עמ' כ ברור לו שאין זו אלא השמטת המעתיק, ומביא עוד דוגמאות כיו"ב, ואילו הרבי בכל המקומות שצויינו שם מציע הסברים אחרים, למרות שמראה את הקושי שבהם, ומתעלם מאפשרות זו כליל, אלא שבאחד המקומות מצייין לקונטרס השלחן). ובענייני צ"ל שהיה ברור לרבי: א) שלא חלה כאן השמטת המעתיק. ב) שאין כל סיבה אחרת לכך שאדה"ז אינו מזכיר 'תחינות' אלו כאן, אלא שלילתן המוחלטת. וה' יאיר עניינו.

(6) ברפוס-צילום הוא ברך יג סעי' ב: "ועיין במג"א בשם בחיי, שתתפלל האשה בעת הדלקה שיהיו [לה] בנים מאירים בתורה. וכ"כ בס' מעבר-ריבוק, שפתי-צדק פט"ו [ברפוס ירושלים תשנ"ו, עמ' קנג] בשם הוזהר הקדוש [פרשת] ויקהל, להתפלל בשעת הדלקה על חיי בעלה ובניה שיזכו לתורה אור, ע"ש. והנה בוהר ויקהל לא מצאית מזה שום רמז, אך בוהר בראשית דף מ"ח ע"ב [הובא ונתבאר בלקוטי שיחות ח"ט עמ' XI. שם מדובר גם על "שלמא בארעא" דהיינו בעולם כולו, והרבי מבאר שם שזוהו על-ידי הגדלת 'שלום בית' (שבת כג, כהב), בביתם באמצעות נרות שבת. ואם כן, לכאורה יש להתפלל בעת רצון זו גם על 'שלום בית' איתא בהדלקת הנרות הוא סגולה לבנים תלמידי-חכמים ולאריכות ימי בעלה, ע"ש".

(7) להעיר מלקוטי-דיבורים (ח"ג עמ' 1074, בתרגום ללה"ק ח"ה עמ' 1223) שכ"ק אדמו"ר מהור"י צ' הוכיח ושיבח את אמירת התחינות כ'מנהג ישראל': "...כל המנהגים השונים, כמו, למשל, התחינות שהנשים אומרות לפני ואחרי הדלקת נרות שבת... כל המנהגים הללו הם תורה". אך כנראה מהמענה – אין זה 'מנהג בחי"ד', אך מאידך הנהיגות כך (שאצלן זהו חלק חשוב מהאווירה של שבת-קודש) לא יפסיקו ממנהגן. וראה להלן בהערה 15.

(8) באחד ההעתיקים נרשם "תפילה בקשר" (ההעתק המקורי אבד). ברור ממענה זה, שבבית הרב לא אמרו שום נוסח, גם לא "יהי רצון... שייבנה בית המקדש...". כנפוץ בין נשי חב"ד כיום.

לעניין אחר חוץ מהקב"ה²⁷.

אינו צריך לעשות חשבון בשכל (ידע) אמנם על-ידי זה שמקשרים את העבודה עם עניין הגאולה – מגיעים לשלימות העבודה – שיהודי קשור עד כדי כך עם הקב"ה שהוא "אין עור", שאין מקום לדרך שנייה (כפי שיהיה "מנפשיה כרע"²⁸, בלי כל התבוננות, כיוון שכל

על-ידי שמקשרים את העבודה עם עניין הגאולה,

מגיעים לשלמות העבודה, שיהודי קשור עם הקב"ה

באופן ש"אין עור", שאין מקום לדרך שנייה

מציאותו בטלה להקב"ה, כך שלא יכול להיות שרצונו והנהגתו יהיו לא כפי הרצון של עצמותו ומהותו [ובמכל-שכן מטבע הבהמה להבדיל, שבהמה נורמלית אינה קופצת לאש²⁹]. ויש לומר שזוהו על דרך הפתגם הירוע³⁰ "אני מתפלל לדעת זה התינוק", שידוע שדעתו נעשית כ"דעת זה התינוק", שידוע ומתפלל רק אל הקב"ה עצמו (אליו ולא למדותיו) בלי חשבונות.

בשלימות הגילוי לעתיד לבוא), כך שאינו צריך אפילו לחשוב על זה – אלא "מנפשיה כרע"; והשלימות נמשכת גם בהעבודה התשובה ומעשים טובים. ואף-על-פי שדובר קודם (סעיף ג') שהשלימות היא דווקא כשישנה עבודה בכוח עצמו, ולכאורה בעניין הגאולה (עצם ההתקשרות דישאל עם הקב"ה) אין כל עבודה (כיוון שכזה אין לאדם בחירה), ובמילא – גם לא שכן – אבל האמת היא הפוכה:

1. על-פי זה מובנת ההוספה דעבודת חודש אלול (בתורה עבודה וגמילות-חסדים ועבודת התשובה) שנרמזת ונפעלת על-ידי עניין הגאולה:

העבודה ד"תשובה ומעשים טובים" (תורה, עבודה וגמילות-חסדים) מצד עצמה ניתנה לבחירת האדם, לבחור משני דרכים "החיים והטוב" והדרך השנייה. שלזה נדרשת התבוננות והבנה בשתי הדרכים, ואחרי-כך – לבוא לידי מסקנה באיזה דרך יש ללכת. כלומר, שאפילו כשיש את ה"ובחרת בחיים", הרי זה קשור בכל זה עם מדרגה שבה יש

העבודה האמיתית בכוח עצמו היא דווקא בעבודתו של יהודי מצד עצם הנשמה (בלי בחירה) – כי בנוגע לעבודתו ובחרת בחיים, ניתנו לו שתי דרכים, וגם את הציווי ונתנית כוח ובחרת בחיים; מה-שאי-כן העבודה שמצד עצם הנפש (באופן כזה שאצלו לא שייך רצון אחר חוץ מרצון ה') באה דווקא על-ידי עבודה בכוח עצמו, כי עניין זה לא נתנו לו מלמעלה כביכול – בהיותו למעלה מגדר נתניה (כנ"ל); לזה מגיע הוא על-ידי עבודתו בכוח עצמו, בהיותו בגוף בעולם הזה הגשמי, עם ההעלמות וההסתרים על נשמתו ועל

27 סו"ס תיח לגבי מוזיק בהמה. וראה גם ב"ק נדב, לגבי בור. וראה אג"ק ח"א א' תד.
28 שו"ת הריב"ש סקנ"ז. הובא ונת' בסהמ"צ להצ"צ שורש מצוות התפילה פ"ח.

27 ראה סו"מ עת"ר עמ' קעו. ד"ה כבוד מלכותך תר"ס (עמ' טר"ט). וראה תורת שלום שם.
28 ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד. תוד"ה עיון – שבת קיח, ב.
29 עיין טור וסמ"ע חו"מ ר"ס רפג וש"ע שם

אלוקות, עושה הוא כל מה ששייך לעבודתו³¹, בתורה עבודה וגמילות-חסדים, עד גם – עבודת התשובה (לשוב לשורשו) – ועל-ידי זה מתגלה³² איך ישראל וקוב"ה כולא חד³³, שלמעלה מכל גדר נתינה ובחירה.

ז. על-פי זה מובן גם לאיך גיסא: אף שישנה העבודה דגאולה, יש צורך להגיע גם לעבודה בארבעת הראשי תיבות הראשונים של אלול (תורה, עבודה וגמילות-חסדים ועבודה התשובה) – כי:

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת ראה, מברכים החודש אלול היתשמיט; תורת-מנחם – התוועדות היתשמיט, כרך ד, עמ' 198-203 – תרגום מאידיש)

בכדי להגיע להעבודה של ישראל וקוב"ה כולא חד (שבו אין מקום לדרך אחרת) – הרי

31) ראה ד"ה תקעו תרס"ז, שהנשמות מושרשות בכח" עצמות ואו"ס כו' ומשם נמשך הכוח לחדש דבר כו' בעניין הבירורים כו'. אבל גם חידוש זה נעשה דווקא ע"י העבודה של הנשמה למטה בכוח עצמה – כמבואר במקומות שבהערה 33.
32) ע"ד המבואר בלקו"ת שה"ש (כר, סע"א ואילך) בעניין הג' בחינות שבאתעדל"ע,
33) ראה ד"ה תקעו תרס"ז, ושנמשכת בדרך מתנה) "אינו שורה ומתגלה אלא כשיש שלימות כמעשה התחתונים", וע"ד קוב"ה לא שריא אלא באתר שלים (ראה זח"ג צ,ב).
33) ראה לקו"ש ח"ב עמ' 75 ואילך, וד"ה אשה כי תוריע תשכ"ה. ושם. מצד ד"ישראל וקוב"ה כולא חד" גם המשכת בחי' הג' שבאתעדל"ע היא ע"י עבודה. וראה גם לקו"ש ח"ד פ' תבוא.

אימי. אימי התייעצה עם אדם זקן המקובל עליה [ושאיתו היא מתייעצת לעיתים קרובות] בירושלים. זה טען, לרבריה, שעקב בעיית השמות הזהים [נצוואת רבי יהודה החסיד] צפויות לנו בעיות קשות אם נינשא. שאלתי את הרבי האם קיימת איזו שהיא בעיה הלכתית עקב השמות המונעת ממנו להינשא?

הרבי: אין כל בעיה הלכתית במקרה הזה ואתם יכולים לבוא בבית הנישואין.

ש"מח' צמפרט: לאור חוות-הדעת שאימי קיבלה מאותו אדם המקובל עליה, היא מתנגדת מאוד שנבוא בבית הנישואין; האם בכך שלא אציית לה, איני עובר על מצוות כיבוד אב ואם?

הרבי: במקרה זה אינך עובר על מצוות כיבוד אב ואם. יש שלושה דברים שבהם אין עניין של כיבוד אב ואם והם: שמירת שבת, לימוד תורה ונשיאת אישה. יתירה מכך, אם מורים לך לחלל את השבת, או להימנע מלימוד תורה – מחובתך לא לשמוע בקולם.

[די"ר צמפרט: "ברצוני לציין שקיבלנו מכתב ברכה מהרבי לרגל נישואינו, ותודה לא" ל לא היו תקלות.

אנו נשואים זה למעלה משלושים ושבע שנים עם ילדים ונכדים ב"ה. המפגש עם הרבי היה מרשים מאוד וחרוט בויכרוני עד היום... גם בשנים שלאחר מכן, זכיתי לפגוש את הרבי במהלך חלוקת הדולרים [לצדקה] בימי ראשון בשבוע. באחת הפעמים קיבלתי שני שטרות".]

מעלת 'יחידות כללית'

"...לפלא הכי גדול כותבו שאין עתה 'יחידות' לכל אחד ואחד בפני עצמו – שכנראה אינו יודע [או שלא הגיעו – ראה לקו"ש-תורה ריש פרשת שמיני] המדובר וכמה פעמים על-דבר גדול המעלה דהיחידות הכללית ובבית-הכנסת ובבית-המדרש וכו'" – כתב הרבי לפלוגי [לקו"ש-שיחות כרך לט עמ' 282].

מהפגישה כמה פעמים עם אביה שי' ופעם אחת עם אמה שחתי, אשר בוודאי אך טובתה הם דורשים".

לא נהוג להזמין

מעשה ביהודי שהיה לו סכסוך עם זולתו. הלה כתב לרבי וביקש שהרבי יזמין את האיש וישוחח עמו אישית...

כתשובה כתב לו הרבי (האגרת מז' בתמוז תשל"א – אגרות-קודש כרך כ"ז (נמצא בדפוס) עמ' תקלב):

בוודאי ידוע לכת"ר שאין זה נהוג בבית הרב כלל וכלל להזמין מי שהוא, כי אם כשמבקשים להתקבל אזי יש מקום לדבר בתוכן מכתבו ובקשתו, כמובן באופן המתאים לדברי המבקר או המבקר וקי"ל. ואתו רב הסליחה אשר אין בידי למלאות הצעתו.

סיפורים מהחדר

"ואף שכמובן אין מענייני לספר מה שמספרים לי בחדרי, יוצא מן הכלל עניין האמור, כיוון שבפירוש אמר [הרב משה-צבי נריה] שדברו הנ"ל אמר בפומבי והכל יודעים על דבר זה" – כך כותב הרבי בו' במנחם-אב תשי"ח ('מענה מלך' בעריכת הרש"ז גליצינשטיין עמ' 58).

בד בבד ביקש הרבי שעסקני אנ"ש יבקרו אישים שנפגשו עם הרבי ב"יחידות" כדי לעמוד עם אותם אישים בקשר למען יעמדו בהבטחותיהם לרבי.

'יחידות' לפני שלושים ושבע שנים

בתקופת חודש ניסן תשכ"ו ביקר אצל הרבי סטודנט צעיר, שלמה למפרט שמו. כיום הר"ר למפרט מירושלים. לבקשתנו העלה מר למפרט קטע מאותה "יחידות":

ש"מח' צמפרט: נפגשתי למטרת שידוכין עם נערה ששמה ציפורה-טובה ושם אימי טובה. זאת אומרת ששמה השני של הנערה הוא כשם

‘יחידות’

הרבי מזכיר למר שזר את מפגשם ביחידות, פנים-אל-פנים, ומציין שזה "רשום בזיכרוני לפרטיו" □ "אין מענייני לספר מה שמספרים לי בחדרי", אומר הרבי □ הד"ר למפרט מירושלים משחזר 'יחידות' מיוחדת שלו לפני כמה עשרות שנים □ על 'יחידות' פרטית וכללית ועל מה שנהוג או לא נהוג בבית הרב בנוגע ליחידות'

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

ויהירצון כאילו התראינו פנים-אל-פנים, ויהיה ביקורם באה"ק ת"ו בהצלחה וכן הנסיעה רצוא ושוב בשעה טובה ומוצלחת.

לא "במקום"

בשנת תשל"ו או תשל"ז הגיע אחד מאנ"ש, שהיה שרוי במצוקה מסויימת, ל-770 וביקש להיכנס ל'יחידות'. ממזכירות הרבי סירבו לאשר לו זאת בטענה שבאותה שנה כבר היה ב'יחידות'. האיש כתב מכתב ומסרו באמצעות המזכיר הרב בנימין שיחי קליין לרבי באומרו: "זה במקום 'יחידות'". הרבי הגיב: "מה פתאום במקום 'יחידות'?", והורה להכניסו.

הוצאות הנסיעה - לצדקה

להלן שורת התיחסויות של הרבי הנוגעות בדרך זו או אחרת לעניין 'יחידות':
בו' בטבת תשל"א: "אין צורך לדבר עמי אישית, כי המענה – כנ"ל, וטוב יותר ומועיל – שהוצאות הנסיעה יתרום לצדקה בעירו. וה' יצליחם".

בכ"ה בתמוז תשל"א: "לנסוע לכאן – אין צורך כלל, כי המענה כנ"ל...".
בכ"ב בתמוז תשל"א: "על יסוד הרושם שלי

"הנני רוחש לו הוקרה עמוקה מקרב לב בעד העונג מהודמנות הפגישה עוד הפעם פנים-אל-פנים ואפשרויות השיחה פנים-אל-פנים ביחידות, אף-על-פי שהזמן שהיה לרשותנו לא הספיק כלל לערך העניינים שנידברו ועל-אחת-כמה-וכמה לאלה שלא נידברו...". – כך כתב הרבי למר שזר (אגרות-קודש כרך כד עמ' קצ) בטו"ב במנחם-אב תשכ"ו. היה זה בעקבות 'יחידות' שנמשכה כשעתיים והסתיימה קרוב לשעה שתיים לפנות בוקר.

ארבע שנים לאחר-מכן, בערב שבת נחמו תשל"ל, משגר הרבי לשז"ר את ספר הערות אביו רבי לוי-יצחק לתניא וכותב לו (אגרות-קודש כרך כו עמ' תמה) בין השאר:

אשר הרשימה הנדפסת בתור הקדמה בראש הספר מסרתי לכבודו מיד אל יד בעת ביקורו כאן, הרשום בזיכרוני לפרטיו, כולל האמור.

מחשבה טובה...

כך כותב הרבי ב"ד טבת תשכ"ח (אגרות-קודש כרך כה עמ' סה):

לכותבו אודות ההתראות במוצאי-שבת-קודש הבעלי"ט או למחרתו ביום אי בבוקר, הנה כיוון שבזמנים ההם אינני במשרד, הנני נשען בפסק דין רז"ל אשר מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה,

ביכולתנו להביא את הגאולה תכף ומיד!

עצם ידיעת דבר זה פועלת תוספת כוח ועידוד בעבודת כל אחד

...והמעשה הוא העיקר – היינו, שבעומדנו בשבת מברכים חודש אלול, שאז נמשכת ברכה והמשכה בנוגע לכל ענייני חודש אלול – הרי זה הזמן המתאים להחליט להוסיף בכל ענייני העבודה המרומזים בראשי תיבות ד"אלול", היינו, כללות העבודה דג' הקווין תורה, עבודה וגמילות-חסדים, ביחד עם הקדמת עבודת התשובה.

ונוסף לזה – גם עניין הגאולה, היינו, שכבר בהתחלת העבודה מודיעים ליהודי שתכלית העבודה היא – הגאולה, שעל-ידי זה נפעל תוספת כוח ועידוד בכללות עבודתו, בודעו שביכולתו להביא את הגאולה תכף ומיד – "היום אם בקולו תשמעו", הן הגאולה הפרטית שלו, והן הגאולה הכללית דכל בני-ישראל.

וכאשר יהודי בא וטוען שאינו רואה ואינו מרגיש שעל-ידי עבודתו יכול הוא להביא את הגאולה – אומרים לו: משל למה הדבר דומה – לחכמים היושבים בעגלה ועוסקים בשקלא וטריא בעניין שכלי, הנה אף-על-פי שבעל העגלה חושב אודות פרנסתו ולכן מריץ את הסוסים, והסוסים חושבים אודות התבן ולכן הם רצים – אין מחשבת הסוס אודות התבן (ומחשבת הבעל עגלה אודות פרנסתו) משנה מאומה בנוגע לדרב-שכל שבו עוסקים החכמים היושבים בעגלה (למרות שהחכמים זקוקים לבעל עגלה ולסוסים כדי שיוכלו להגיע למחוז חפצם)!

ועל-דרך זה מובן בנוגע לנמשל: בכל אדם ישנם ג' העניינים הנ"ל – הדנה, מבואר בלקוטי-תורה (בחוקותי מז,ג) שבכל אדם יש נפש-אלוקית ונפש-הבהמית, והמוצע המחברם הוא – נפש-השכלית, ועל-פי זה – החכמים שבעגלה הם בדוגמת נפש-האלוקית, הסוסים הם בדוגמת נפש-הבהמית (כשמה כן היא – רוח הבהמה היא היורדת למטה), ובעל העגלה הוא בדוגמת נפש-השכלית, הממוצע המחבר בין נפש-האלוקית לנפש-הבהמית (בדוגמת בעל העגלה שהוא האמצעי המריץ את הסוסים למחוז חפצם של החכמים).

וכשם שבמשל הנ"ל אין מחשבת הסוס אודות התבן גורעת מאומה מהתעסקותם של החכמים בעיון השכל, כמו כן הוא בנמשל, שמחשבת הנפש-הבהמית אודות עניינים גשמיים כו', אינה גורעת מאומה מכללות עבודתה של הנפש-האלוקית.

ולכן, אף-על-פי שאינו רואה ומרגיש שעבודתו פועלת ומביאה את עניין הגאולה – אין זה גורע מאומה מאמיתית הדבר וידיעתו על-ידי הנפש-האלוקית, ולכן אומרים לו שהיות שהוא מאמין בדבר, שהרי כל ישראל הם "מאמינים בני מאמינים" [היינו, שנוסף על היותם מאמינים בכוח עצמם, הרי הם גם בני מאמינים – מצד כוח האבות, החל מאברהם אבינו שנאמר בו "והאמין בה" ויחשבה לו צדקה", שעניין זה נמשך לכל אחד ואחד מישראל – "אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' גו"'], הנה סוף כל סוף יבוא הדבר גם באופן של ידיעה והרגשה.

(מהתועדות שבת-קודש פרשת ראה, מברכים החודש אלול היתש"ב; תורת-מנחם – התועדות היתש"ב, כרך ד, עמ' 2055-2065 – בלתי מוגה)

בחודש אלול צריך לצאת אל השדה

עבודה עם עצמו לצד עבודה עם הזולת

ההוראה – בנוגע לפועל:

היות שבראש-חודש אלול מתחילה עבודת ההכנה לראש-השנה, שבו נכללת כללות העבודה ד"אני נבראתי לשמש את קוני" (כי ראש השנה הוא יום ברוך אדם הראשון) – לכן, מודגש בכללות חודש אלול (החל מראש-חודש אלול) ב' ההפכים שישנם בנוגע לכללות עבודת האדם: מצד אחד הרי כל אחד ואחד מישראל הוא בבחינת "אנשי העיר", "עיר אלוקינו" (עיר הבירה של המלך), ומאידך – עליו לצאת לשדה דווקא, כי המלך נמצא בשדה דווקא, ובשדה מקבלו המלך בסבר פנים יפות כו'.

ובפשטות – בנוגע לפועל: לאחר שבהתחלת היום עוסק כל אחד ואחד בעבודת התפילה ובלימוד התורה (כפי השיעורים הקבועים בהלכות תלמוד-תורה), ולאחרי נתינת הצדקה שבהתחלת היום, הן לפני התפילה, כמו שכתוב "אני בצדק אחזה פניך", והן בעת אמירת "ויברך דוד" (כפי שדובר לאחרונה (שיחת ש"פ דברים)) – שעל-ידי זה יש לו את ג' הקווין שעליהם העולם עומד – עליו לצאת ל"שדה" ולעסוק בענייני ה"שדה", שזוהי כללות העבודה דכירור ענייני העולם, ואין לו מה להתפעל מהירידה לעסוק בענייני השדה – כי המלך נמצא בשדה דווקא, ודווקא שם מקבלו המלך בסבר פנים יפות ומראה לו פנים שוחקות, כאמור לעיל שעשיית הדירה לו יתברך היא בתחוננים דווקא, שזוהי הבחינת ד"שדה", ולכן, "מלך לשדה נעבד"...

והנה, כאשר יהודי יודע שהמלך נמצא בשדה, הרי עבודתו בשדה היא מתוך שמחה וטוב לבב, ומתוך הצלחה הכי גדולה, ובוודאי שמתבטלים כל המניעות והעיוכים – כי "באור פני מלך חיים".

ומובטח לו שכשם שבהיות המלך בשדה זכה לדבר עם המלך – "לפני הוי' ישפוך שיחו", כמו כן יזכה ללכת ביחד עם המלך לעיר הבירה, ולהיכל המלכות, עד לתכלית השלימות ד"שראל ומלכא בלחודוהי".

והמעשה הוא העיקר:

מראש חודש אלול ואילך צריכים להוסיף בכל הפעולות דהפצת היהדות, היינו, נוסף על חינוך עצמו – גם חינוך הזולת, ובאופן המיוסד על אהבת-ישראל, שזהו עניין אחד עם אהבת ה'. וכתוצאה מזה עוסקים בשאר המבצעים: תורה, תפילין, מזוזה, צדקה, בית מלא ספרים – יבנה וחקמיה, נרות שבת-קודש ויום-טוב (ובפרט כאשר נמצאים כליל שישי, ערב שבת-קודש, שזהו הזמן המתאים להשתדל ולחפש אם ישנה ילדה שעדיין אינה מדליקה נרות שבת – ולפעול עליה להתחיל להדליק נרות שבת-קודש בברכה), כשרות האכילה והשתיה, וטהרת-המשפחה... ועל-ידי ההתעסקות בכל הנ"ל "מיד הן נגאלין", היינו, שיוצאים מהגלות ביחד עם המלך, והולכים עמו לעיר המלוכה – "קריית מלך רב", ושם גופא – לארמון המלך, ועד לתכלית השלימות שבוה – "שראל ומלכא בלחודוהי".

וכל זה – תכף ומיד, ובשמחה וטוב לבב.

(משיחת א' דראש-חודש אלול ה'תשמ"ב, יתורת-מנחם – התוועדויות ה'תשמ"ב,

כרך ד, עמ' 2113-2115 – בלתי מוגה)

פרשת ראה

רק חזק לבלתי אכול הדם (יב,כג)

שהיו שטופים בדם... דברי רבי יהודה. רבי שמעון בן עזאי אומר, לא בא הכתוב אלא להזהירך... להתחזק במצוות (רשי')

המשמעות הפנימית של אכילת דם היא התעבות המידות, שהרי הדם הוא הנפש, ואכילת דם מחברת את נפש האדם עם נפש הבהמה.

רבי יהודה, מלשון הודאה וביטול, מדבר על דרגה נמוכה בעבודה – האדם הוא בעל מידות בהמיות ועליו לברון ולשנותן.

לעומת זאת, בן עזאי עבודתו היתה מתוך "רצוא" ותשוקה להתעלות, כאומרו, "נפשי חשקה בתורה" (יבמות סג). לכן הוא מפרש את הכתוב בהתאם לאופן עבודתו: על האדם להתחזק ולהתעלות ולהאיר את נפשו באמצעות קיום המצוות ("להזהירך" מלשון "זוהר" ואור).

(לקוטי-שיחות כרך יד עמ' 51)

אחרי ה' אלוקים תלכו (יג,ה)

להלך אחר מידותיו של הקב"ה (סוטה יד)

"אחרי ה'" – היינו בחינת "אחוריים" של ארבע אותיות שם הוי"ה, שמהן באים ארבעה היסודות הרעים של הנפש הבהמית, שהם המקור לכל המידות הרעות (אש – כעס וגאווה; רוח – הוללות וליצנות; מים – המשיכה אחר תאוות; עפר – עצלות ועצבות).

"יתלכו" – עליכם ללכת אחר מידותיו של הקב"ה ולתקן את המידות הרעות ששורשן ב"אחרי הוי"ה".

(אור-התורה דברים עמ' תרפד)

העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך... וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלוקיך (טו,יד-טז)

צאן – רומז לקרבן פסח, הבא מן הצאן, שהוא זכר ליציאת מצרים ("שפסח המקום על בתי אבותינו").

גורן – רומז למצה, שבאה מדגן שבגורן, שאף היא זכר ליציאת מצרים ("שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך-מלכיה-המלכים הקב"ה וגאלם").

יקב – רומז לארבע כוסות, שנתקנו כנגד ארבע לשונות של גאולה שנאמרו ביציאת מצרים. אולם במרוך, אין דין הענקה. שכן המרור הוא זכר לעבודת פרך, ובעבד עברי נאמר (בהר כה) "לא תרדה בו בפרך".

(תורת לוי-צחק עמ' כ)